

پنجاب او مجاهدين د امريکايي پوځي اډو لامل دي

دې ورځو کې ډېری نړيوالې او افغاني رسنۍ افغانستان کې د امريکايي پوځي اډو د جوړېدو په اړه ويناوې او ليکنې کوي، د اډو د ښکېلو او بدگنو په تړاو شننې کوي او د شاليد او لاملونو په باب يې بېلابېل نظرونه څرگندوي. افغانستان يوڅو د منځنۍ اسيا هېوادونه چې د انرژۍ د زيرمو بډايه سيمه ده د سهيلي اسيا هېوادونو سره چې د نورو ستاينگرو ترڅنگ د خرڅلاو لوی مارکېټ دی او بلخوا منځنۍ ختيځ له سهيلي اسيا سره چې د همدې جغرافيوې موقعيت په درلودلو سره ځانگړی ارزښت لري، نښلوي.

افغانستان خپله هم د طبيعي شتمنيو له کبله بډايه، د پاموړ او شمېرور هېواد دی. د هندوکش د غرو لړۍ او پامير چې د نړۍ بام گڼل کيږي دا هېواد د چين، منځنۍ اسيا او سهيلي اسيا تر منځ د ستراتيژيکو او سوق الجيبي موخو له کبله د پاموړ گرځولای دی. لويديځ او په تېره بيا امريکا چې ۲۱ مه پېرې کې د سيمي د انرژۍ زيرمو ته اړتيا لري او همدارنگه د خپلو پوځي او ناپوځي کاليو خرڅلاو مارکېټ ته په لټه کې دی، افغانستان ورته د يادو موخو له کبله ستراتيژيک کيندو دي.^(۱)

پر دې سيمه باندي د واک او څارنې په موخه، لويديځ لپاره له افغانستان څخه بل ښه کڼو، سنگر او مورچل نشته. دې ليکنه کې موخه دا نه ده چې د افغانستان په ستراتيژيک ارزښت خبرې وشي او يا د امريکايي پوځي اډو د گټو او تاوانونو په اړه څرگندونې وشي په دې اړه به راتلونکې کې هم خبرې او ليکنې روانې وي. خو دلته غواړم لومړی دا خبره وشاربېل شي چې ددې اډو د جوړېدو لپاره چا لاره هواره کړه؟

په ښکاره د اډو په اړه بد رد ويل او د پردې ترشا چا ددې اډو لپاره کار کړی دی؟ ايا دا اډې همدا اوس تصادفي جوړېږي که لويديځ او امريکا دې اډو لپاره له ډېر پخوا راهيسې په کمين کې وه؟ که اسمان کې وريځ نه وي هيڅکله باران، واوره او يا ږلۍ نه اورېږي. له امريکا او لويديځ سر بېره که سيمه او افغانستان کې چا د امريکايي اډو لپاره هلې ځلې او هڅې نه وې کړای، دا اډې جوړېدای نه شوي! دا څواکونه څوک وو چې د هغوي د هڅو او نيت په مټ دا اډې جوړېږي؟ دلته په همدې اړه غواړم يوڅو څرگندونې راواخلم:

کله چې د امريکايي پوځي اډو د شاليد او لاملونو په اړه غږېږو د ډېرو نورو لاملونو ترڅنگ پنجاب او د هغه په لاس روزل شوي مجاهدين بايد په لومړي ليکه کې وشمېرو. پاکستان چې د انگرېز لخوا له هنده د افغانستان او هند د خاورې په برخو د يوه جعلې هېواد پتوگه د سيمي لپاره د يوه ژاندارم په توگه رابېل شو او روسته بيا د سياټو په پوځي تړون کې ورگډ شو، د سړې جگړې په مهال يې د خپلواکۍ او ازادۍ غورځنگونو په ټکولو کې د لويديځ لپاره د پاموړ خدمتونه کړي دي. هغه مهال هم لويديځ د پاکستان په مټ غوښتل افغانستان چې تل خپلواک او ناپېيلې هېواد وو، د سياټو په پوځي تړون کې وربشکېل کړي خو افغانستان ناپېيلی پاتې شو. که څه هم ناپېيلتوب افغانستان ته په درنه بيه تمام شو او د ناپېيلتوب په سر يې د ختيځ او لويديځ دواړو لورو څخه ډېرې څپېرې اوسوکان وخورل او پاکستان برعکس له وخته په گټې سره ځان ښه سمسور او اباد کړ.

د ۲۰ مې پېرې په روستيو لسيزو کې پنجاب چې د همدې موخې لپاره لا پخوا رامنځته شوی و، سيمي ته د امريکا او لويديځ په رابشکون کې لويه ونډه واخيسته. بلخوا پنجاب د مجاهدينو د اووه تنظيمونو او روسته د طالبانو د پنځولو په مټ افغانستان ته د لويديځ په پورېوتلو کې د يوه پل دريځ ولوباوه. نن سبا بل هرڅوک که په کور دننه اوسيمه، افغانستان کې د امريکايي پوځي اډو په اړه نيوکه او گېله لري تر يوه بريده په حق گڼل کېدای شي خو پنجاب او مجاهدين د گيلو او نيوکو حق نلري او ددې اډو پيره او گرمټيا بايد پر غاړه واخلي!

گل بدين حکمتيار د اسلامي گوند مشر د لندن د ITV او د پاکستان (دنيا) تلويزيوني چينلونو سره خپله روستۍ مرکه کې وايي « د کابل جمهور ريس ايکن بيري او وای سرای يې پيټريوس دی، کرزی يو سمبول دی »

خو دا چې امريکا افغانستان کې دغه شان پياوړی دريځ تر لاسه کوي، اسلامي گوند او حکمتيار دا خبره نه کوي چې امريکا او لويديځ د اسلامي گوند او نورو مجاهدينو په مرسته دغه شان دريځ تر گوتو کړی او مسوليت يې بايد پر خپله غاړه واخلي. دا چې گل بدين تيرمهال په پنجاب کې د امريکايانو او پنجابيانو په ملاتړ د کرزي په شان يو سمبول و او خپل هېواد افغانستان يې د نورو مجاهدينو سر په گډه په کنډواله بدل کړ اوس غواړي له ياده وباسي. همدارنگه نور جهادي گوندونه هم کله ناکله په بډه کې غږېږي او غواړي د امريکايي اډو پيره د نورو پر غاړه واچوي. طالبان هم چې امريکايانو پخپل لاس جوړ کړي، اوس خپل بادار ته گواښونه کوي او ورته وايي چې پام اډې جوړې نکړی، په داسې حال کې چې د اډو د جوړېدو په ورځ به خپل جهاد ختم اعلان کړي!

په غښتلي او پياوړي گومان د طالبانو او اسلامي گوند د مقاومت ډرامه به هم د امريکايي ابو تر جورېدو پورې ښه په درخ روانه وي او کله چې اډې جوړې شوي دوی به هم تېس فارسي ووايي.

بلخوا د اسلامي جمعيت او نظارشورا لنډه غرو لا پخوا هر څه د امريکا او لويديځ په غير کې وراچولي دي. دوی به يوازې د پوځي ابو په جوړېدو ساره نه شي بلکې که ددې ابو په مرسته افغانستان وپاشل شي د دوی لپاره به لا منلي خبره وي.

امريکا او پنجاب جهادي تنظيمونه په دې موخه رامنځته کړي وو چې يو وخت به امريکا د دوی په مټ افغانستان ته راځي او دلته به تل پاتيري او پوځي اډې به جوړوي. جهادي تنظيمونه له دې پرې څخه غاړه نه شي غړولای!

دا چې نويو حالاتو کې امريکايي اډې به د افغانستان په گټه وي که په تاوان بېله خبره ده. د جهاد ټيکداران، پنجاب، ايران، روسيه او نور لری نږدې گاونډيان د افغانانو پرځای د خبرو حق نلري، وروستی پريکړه به افغان ملت کوي. د دې ابو د گټې او تاوان پرته به افغانان کوي. اوس که نور رغيږي او يا مري دا پريکړه په دوی پورې اړه نلري او دا د افغانانو حق دی.

د پېچلو لغتونو څرگندونه :

(¹) کڼدو: د تون (مکان) روستاری :

د غرونو، غونډيو، کلا او کور د ديوالونو تر منځ ټيټ او لاندي وتی (لاندېوتی) ځای ته کڼدو وايي.

کڼدو د انتظار په موخه هم کارپري (بر کڼدو ته گوره *** په انتظار ولاړه يمه ، کليوالي سندرې)، د درو او منظرو د لېدنې لپاره هم کارپري. کڼدو کله کله د لمر، سپوږمۍ او ستورو د راځو او لويډو ځای هم وي چې شاعران همدغه مفهوم کله کله په شعرونو کې د تشبیه او استعارې لپاره کاروي (ژيري پيزوان دې پر کڼدو ختلی لمر دی *** چا ويل چې ما زيگر دی).

د څارني او پهرې لپاره هم ترې کار اخيستل کيږي. کڼدو پر دوښمن باندې د بريد او ډزو لپاره هم ښه ځای گڼل کيږي. کله کله ميبان او عاشقان هم د خپلې ميبني او معشوقې د لېدن لپاره په پټه، په توررمۍ او چوپټيا کې د کور او يا کلا پر کڼدو وراوړي. غله او ډاره ماران هم د غرونو، غونډيو، کور او کلا کڼدوونه د غلا او دارې لپاره کاروي.

خو له دې ټولو سر بېره کڼدو مور نن په نور پراخ مفهوم سره هم کارولای شو:

ستراتيژيک عمق (Strategic depth) ته چې نن سبا په سياست او پوځي چارو کې پراخ کارېدن لري، په پښتو کې مور د **ستراتيژيک کڼدو** څخه بل ښه ترکيب نه شو پيدا کولای. ددې اصطلاح کارونه هغه مهال زياته شوه، کله چې پنجاب د هند د لښکرو په وړاندې د خپل خراب جغرافيوي موقعيت څخه ډاډه نه دي او غواړي د هند د احتمالي بريد په مهال افغانستان خاورې څخه د ځان په گټه د هند پر وړاندې پوځي گټه پورته کړي. پنجاب به له افغانستانه د يوه کڼدو پتوگه د هند لښکرې څاري او له همدې کڼدو څخه به پرې بريد کوي. همدارنگه پنجاب غواړي د افغانستان له لارې د منځني اسيا سره پراخه سوداگريځه راشه درشه ولري او له دې لارې افغانستان د يوه کڼدو پتوگه وکاروي. بلخوا افغانستان نن د لويديځ لپاره په سهيلي اسيا کې د يو ستراتيژيک کڼدو دريځ خپل کړی. لويديځ به افغانستان څخه منځني اسيا، چين، هند، ايران او نور گاونډ څاري. له دې ځايه به د اړتيا په مهال لښکرې خوځوي. د سوداگري تړونونه او معاملي به مخي ته بيايي او د افغانستان له خاورې به ټولې هغه دندې چې پخوا له يوه عادي کڼدو څخه ترسره کېدلې اوس به په نوي او پراخ مفهوم سره پوځي، سياسي او سوداگريځي دندې تر سره کيږي. همدارنگه لکه چې پورته ورته اشاره وشوه کڼدو د تون (مکان) روستاری دی او له دې روستارې سره مور نور تړبښتي ترکيبونه هم لرو لکه :

تيري کڼدو (په خوست کې د يوځای نوم دی)

ختو کڼدو (پکتيا کې د يوځای نوم دی)

باره کڼدو (د مومندو په سرکند کې د يو ځای نوم دی) او نور

ستراتيژيک کڼدو (ستراتيژيک عمق)

پای

اخځونه :

— دعوت بريښناپاڼه